

Az Educatio Kht. kompetenciafejlesztő oktatási program kerettanterve

– Szövegértés-szövegalkotás kompetencia –

Szakiskola, 9-10. évfolyam

Írta: Fenyő D. György

Kerettanterv a szakiskolák 9-10. évfolyama számára

I. Az évfolyam egészének áttekintése

9. évfolyam

Témakörök / fejezetek	Javasolt óraszám	Modulszám
1. fejezet: Itt vagyok!	15 óra	7 modul
2. fejezet: Készítsünk újságot!	10 óra	5 modul
3. fejezet: Beilleszkedés és kívülmaradás	20 óra	5 modul
4. fejezet: A meggyőzés művészete	10 óra	3 modul
5. fejezet: Képzelt világban	16 óra	6 modul
6. fejezet: Beavatás egykor és ma	12 óra	4 modul
7. fejezet: Sikerek és kudarckok	11 óra	2 modul
8. fejezet: Humor irodalomban és filmen	10 óra	2 modul

10. évfolyam

Témakörök / fejezetek	Javasolt óraszám	Modulszám
1. fejezet: Itthon vagyok: az egyén a hagyományban	15 óra	7 modul
2. fejezet: Magyar örökségünk – prózában	18 óra	7 modul
3. fejezet: Apró versek (Lírai örökségünkből)	13 óra	12 modul
4. fejezet: Korok, korstílusok	15 óra	7 modul
5. fejezet: A szerelem élménye	10 óra	6 modul
6. fejezet: Az ember titkai	10 óra	5 modul
7. fejezet: Mai Magyarország – mai magyar irodalom	10 óra	4 modul
8. fejezet: Szövegek, amelyek közt el kell igazodnunk	10 óra	3 modul

II. Az egyes témakörök / fejezetek részletezése

9. évfolyam

1. Itt vagyok!

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 9. évfolyam 1. fejezet: Itt vagyok!

Javasolt óraszám: 15 óra

Javasolt modulszám: 7 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: Önismeret

Poétikai fókusz: az irodalmi és a köznapi közlés, próza és vers, szóhangulat

Szövegértési fókusz: ismeretterjesztő és szépirodalmi szövegek megértése, táblázat olvasása

Szövegalkotási fókusz: mindennapi szövegalkotás (hivatalos levél, névjegy, önéletrajz, weblap stb.), személyes szövegek alkotása

3./Ajánlott tevékenységek: szövegértési feladatok ellenőrző irányított kérdésekkel, drámajáték, irányított szövegalkotás, költői játékok

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Művek, szövegek:

- Kosztolányi Dezső: Ilona
- József Attila: Curriculum vitae
- Csingiz Ajmatov: A mankurt legendája (részlet)

Néhány mű az alábbiak közül:

- Rodari: Kétszer volt, hogy is volt (részlet)
- Janikovszky Éva: Örülj, hogy lány! Örülj, hogy fiú (részlet)
- Névcúfoló mondókák
- Varró Dániel: Borbála
- Lackfi János: Júlia
- Ismeretterjesztő cikkek
- Illemtani szövegek
- Karinthy: Tegezés (részlet)
- Kosztolányi Dezső: Beírtak engem mindenféle Könyvbe (A bús férfi panaszaiából)
- József Attila: Önarckép, József Attila, Bevezető, Nemzett József Áron

Tartalmak, fogalmak:

név, névadás; illemszabályok; weblap, névjegy, önéletrajz, motivációs levél; önismeret, önazonosság

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. Újak között – 1 óra
2. Nevek sűrűjében – 3 óra
3. Nem csak illemtan – 1 óra

4. Ajánlom magamat! – 3 óra
5. Curriculum vitae – 3 óra
6. Név és identitás – 2 óra
7. Az én fejezetem – 2 óra

6./ Alternatív megoldások (képességfókusz-váltás)

Kapcsolódó kereszttantervi modulok: Énkép, önismeret; Információs és kommunikációs kultúra, Tanulási technikák; Felkészülés a felnőtt lét szerepeire

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Ember és társadalom; Informatika; Életvitel és gyakorlati ismeretek – pályaeorientáció

7./ Követelmények: fejlődés a néma és a hangos értő olvasásban, fejlődés hétköznapi szövegek megértésében, portfólió készítése, a név szerepének értése, a hétköznapi kommunikáció elemi illemszabályainak ismerete és használata, én-dokumentáló szövegek ismerete

2. Készítsünk újságot!

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 9. évfolyam 2. fejezet: Készítsünk újságot!

Javasolt óraszám: 10 óra

Javasolt modulszám: 5 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: A sajtó mint a társadalmi nyilvánosság fóruma; a sajtóműfajokkal való ismerkedés révén az állampolgári léthez szükséges nyelvi ismeretek és íráskészség fejlesztése, a közügyekkel való foglalkozás nyelvi kompetenciáinak megtanulása, a tájékoztatás és a manipuláció megkülönböztetése

Poétikai fókusz: Az alapvető sajtóműfajok és a napilapok megismerése, a sajtó szövegstruktúráinak tudatosítása

Szövegértési fókusz: Publicisztikai szövegek értése, hosszabb szövegek áttekintése, lényegkiemelés

Szövegalkotási fókusz: Kreatív szövegalkotási gyakorlatok révén a verbális bátorság fejlesztése, szövegalkotási rutin fejlesztése, az önkifejezés képességének fejlesztése

3./Ajánlott tevékenységek: különféle újságműfajok írása; szövegalkotás megadott szavakkal, megadott címmel, megadott kezdéssel, megadott befejezéssel; kreatív versírási gyakorlatok; újságszerkesztés és újság technikai előállítás; napilapok olvasása, elemzése; riportkészítés

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Művek, szövegek:

- Örkény István: Legmerészebb álmaink is megvalósíthatók

Néhány mű az alábbiak közül:

- Kosztolányi Dezső: A fecske
- Újságszövegek

Tartalmak, fogalmak:

publicisztika, hír, tudósítás, sajtótájékoztató; tény és vélemény, elbeszélés és leírás, előzmény és folytatás; közmondás, szólás, szállóige; verscím, rím; véleményformáló újságműfajok: glossza, jegyzet, kommentár, vitacikk, recenzió, kritika; cím és hírfej; napilap, hetilap, folyóirat; riport, interjú

Kiegészítő fogalmak:

haiku, limerik, akrosztikon, epigramma

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. A hír és a tudósítás – 2 óra
2. A mi történeteink – 3 óra
3. Verseink – 2 óra
4. Véleményalkotó műfajok, színes írások – 2 óra
5. Lapszerkesztés, az elkészült írások és vizuális információk válogatása – 1 óra

6./ Alternatív megoldások (képességfókusz-váltás)

Kapcsolódó keresztantervi modulok: Énkép, önismeret; Információs és kommunikációs kultúra; Felkészülés a felnőtt létszerepeire

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Ember és társadalom; Művészetek; Informatika; Életvitel és gyakorlati ismeretek

7./ Követelmények: Fejlődés a néma és hangos olvasás területén; hétköznapi publicisztikai írott szöveg megértése; az íráskép és a helyesírás jelentőségének tudatosodása, a helyesírás és szükség esetén az íráskép fejlődése; rövidebb és hosszú szövegek alkotása, szerkesztése; szövegek egymásra vonatkoztatásának gyakorlása; különféle műfajú és funkciójú közéleti-nyilvános szövegek alkotása; a műfaj, a szöveg célja, az olvasóközönség és a terjedelem figyelembevétele a szövegalkotás során

3. Beilleszkedés és kívülmaradás

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 9. évfolyam 3. fejezet: Beilleszkedés és kívülmaradás

Javasolt óraszám: 20 óra

Javasolt modulszám: 5 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: Egyén és közösség, egyéni szereplehetőségek a közösségben

Poétikai fókusz: Példázat, mese és novella; a szójelentés és a szó jelentésmezője; kapcsolatok a szövegben

Szövegértési fókusz: Novellák metaforikus jelentésszintje; ismeretterjesztő szövegek belső utalásrendszerének felfejtése

Szövegalkotási fókusz: Kiscsoportos projektmunkában szövegek és prezentáció készítése

3./Ajánlott tevékenységek: szövegértési feladatok megoldása; projektmunka készítése; drámajátékok; kreatív írás; irányított novellaelemzés; információgyűjtés képekből; irányított filmelemzés; kifejeleti jóslás; szövegbeli ábrák és illusztrációk értelmezése

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Művek, szövegek:

- Hajnóczy Péter: Munkaterápia
- Kertész Imre: Sorstalanság (részlet)

Néhány mű az alábbiak közül:

- Hajnóczy Péter: A sün és a harkály
- Portner: Valóban barlangokban éltek őseink? (részlet)
- G. Allport: Az előítélet (részlet)
- Publicisztikai szövegek

Film:

- Dennis Hopper: Szelíd motorosok (részlet)

Tartalmak, fogalmak: fogalmi háló; szóösszetétel, szószerkezet; állatmese; szójelentés, rokon értelműség; elbeszélői nézőpont; satíra, csattanó; szövegkohézió; névmás, „tartalmas” és „tartalmatlan” szavak; szövegbeli utalás, kötőszó; ige és igei mondatrészek; bekezdés; nemzetközi műveltségnyelv; jelentéskör, jelentésmező; csoport, közösség, társaság, társadalom; különbség, másság, előítélet; előítélet, propaganda, erőszak; fajelmélet; tolerancia; globalizálódás

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. Csoport, közösség, társaság, társadalom – 4 óra
2. A csavargó sün esete – 4 óra
3. Különbség, másság, előítélet – 5 óra
4. Társadalom, etnikum, tolerancia – 3 óra
5. Projektmunka és szövegértési feladatlap – 4 óra

6./ Alternatív megoldások (képességfókusz-váltás)

Kapcsolódó keresztntantervi modulok: Hon- és népismeret, Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra; Énkép – önismeret

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Énkép, kooperáció

7./ Követelmények: Fejlődés a néma és a hangos olvasásban; szövegértési kompetenciák fejlődése: fejlődés az epikus szöveg történetének, elbeszélőjének, nézőpontjának, helyszínének, idejének társadalmi terének azonosításában; a szövegkohézió elemeinek felismerése, szövegbeli utalások megtalálása; fejlődés ismeretterjesztő és egyszerűbb tudományos szövegek olvasásában: a szöveg céljának, fő mondanivalójának és részeinek azonosításában; kép és szöveg viszonyának felismerése; kooperáció a projektmunka során

4. A meggyőzés művészete

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 9. évfolyam 4. fejezet: A meggyőzés művészete

Javasolt óraszám: 10 óra

Javasolt modulszám: 3 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: A reklám, a manipuláció és a propaganda módszereinek megismerése, működési mechanizmusuk felismerése. Az érdemi és kulturált, strukturált vitára való képesség kialakítása, fejlesztése. Dolgok, jelenségek többoldalú vizsgálata, előnyök és hátrányok mérlegelési képességének kialakítása.

Poétikai fókusz: A retorika alapvető eszközeinek megismerése, az értelmi, az érzelmi és az erkölcsi befolyásolás felismerése. Az érvelés képességének kialakítása, fejlesztése. Beszédművek szerkezetének tudatosítása. A hétköznapi életben, az állampolgári lét során szükséges beszédművek alkotása.

Szövegértési fókusz: Az érdemi és kulturált vitára való képesség nyelvi előfeltételeinek megtanulása és gyakorlása; szövegek értéke és a helyesírási, nyelvhelyességi, retorikai, stilisztikai és szövegszerkesztésbeli elemek tudatosítása

Szövegalkotási fókusz: Az érdemi és kulturált vitára való képesség nyelvi előfeltételeinek megtanulása és gyakorlása; helyes kiejtés, az élőszó nem nyelvi kifejezőeszközeinek és a testbeszéd eszközeinek tudatosítása és gyakorlása

3./Ajánlott tevékenységek: tömegkommunikációs szövegek elemzése, kép és szöveg együttes elemzése; kreatív írás; érvelés, cáfolat, helyes és hibás érvelés felismerése; strukturált vita, vitakör, csillagvita, disputa; retorikai feladatok megoldása; szónoki beszéd írása és elmondása; vázlatírás; fogalmazások írása; könyvtári és internetes keresés és felkészülés

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Művek, szövegek:

- Madách Imre Az ember tragédiája (részlet)

Néhány mű alábbiak közül:

- Erich Kästner: Tanévnyitó beszéd
- Különféle retorikai és publicisztikai szövegek a hétköznapi életből

Tartalmak, fogalmak:

reklám, propaganda, manipuláció; az elektronikus tömegkommunikáció legelterjedtebb mai műfajai; a reklám formái és műfajai, plakát; retorika, nyilvánosság; a szónoklat eszközei; tény, vélemény; bekezdés; vita; beszélő, hallgató, figyelem; demokrácia, tömegtársadalom, manipuláció, közélet

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. Reklám és manipuláció – 3 óra
2. Retorika – 4 óra
3. Vita – 3 óra

6./ Alternatív megoldások (képességfókusz-váltás)

Kapcsolódó kereszttantervi modulok: Énkép, önismeret; Információs és kommunikációs kultúra; Felkészülés a felnőtt lét szerepeire.

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Ember és társadalom

7./ Követelmények: A műfaj, a szöveg célja, az olvasóközönség és a terjedelem figyelembevétele a szövegalkotás során; egyéni, páros és kiscsoportos retorikai és érvelő feladatok elkészítése; tevékeny és hatékony részvétel konstruált vitában

5. Képzelt világban

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 9. évfolyam 5. fejezet: Képzelt világban

Javasolt óraszám: 16 óra

Javasolt modulszám: 6 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: fantázia

Poétikai fókusz: fantasy-művek, mítoszok, a cselekménybonyolítás, a cselekmény elemei – szereplők, jellemek, tér, idő, indítékok

Szövegértési fókusz: cselekményvezetés megértése, reprodukív fantázia

Szövegalkotási fókusz: elbeszélő szövegek alkotása, rekonstruálása írásban és szóban; képek és szövegek átfordítása egymásba

3./Ajánlott tevékenységek: szövegértési feladatok, ellenőrző, irányított kérdésekkel; történetmesélés, történetösszefoglalás; történetek kitalálása; képek leírása; történetekhez képek alkotása; drámajátékok; kreatív-produktív szövegelemzési gyakorlatok, kifejeleti jóslat, szövegátrendezés, szövegrekonstrukció, kivonat; szövegértési és műelemző feladatok megoldása epikus művek körében

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Néhány mű az alábbiak közül:

- Jorge Luis Borges: Történet kettőről, akik álmodtak
- A kincs (haszid történet)
- Ray Bradbury: A Sárkány
- Balázs Béla: Könny
- Edgar Allan Poe: Az ovális arckép
- Györfi-Deák György: Az angyalok tükre
- Örkény István: Az autóvezető
- Julio Cortázar: Összefüggő parkok
- Thészeusz mítosza
- Michael Ende: A Végtelen Történet (részletek)
- Ismeretterjesztő szövegek, egyszerű irodalomtudományi szövegek, mítoszértelmezések

Képek:

- fantasy-illusztrációk, mítoszillusztrációk

Tartalmak, fogalmak:

cselekmény, fantasy, mítosz, fantasztikus történet, fantasztikus regény; lehetséges világok, a képzelet, mitológia;

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. Hogyan születik a történet? – 2 óra
2. Ülünk és mesélünk – 3 óra
3. Fantasy és mítosz (Thészeusz és krétai mondakör) – 2 óra
4. Látvány és szöveg – 2 óra
5. A Végtelen Történet – 4 óra
6. Beszámolók és felmérő – 3 óra

6./ Alternatív megoldások (képességfókusz-váltás)

Kapcsolódó kereszttantervi modulok: Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Művészetek: rajz és vizuális kultúra, médiaismeret

7./ Követelmények: a szövegértés és szövegalkotás fejlődése különösen az elbeszélő közlésfajtánál; vizuális tapasztalatok verbalizálása; egy mítosz elmesélése; kooperáció a feladatmegoldás, a kreatív csoportmunka terén; a történetek alapvető elemeinek megértése és megfogalmazása

6. Beavatás egykor és ma

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 9. évfolyam 6. fejezet: Beavatás egykor és ma

Javasolt óraszám: 12 óra

Javasolt modulszám: 4 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: Ősi és mai rítusok, a beavatás szertartása, egyén és közösség viszonya

Poétikai fókusz: Novellaelemzés és szövegkohézió

Szövegértési fókusz: Látvány és szöveg megértésének összekapcsolása; ismeretterjesztő szövegek megértése

Szövegalkotási fókusz: Kreatív írás; elbeszélő szövegek dekódolása és alkotása; kultúrtörténeti szövegek megértése

3./Ajánlott tevékenységek: szövegértési feladatok, ellenőrző, irányított kérdésekkel; szövegek összeillesztése; kontextus alapján hiányzó szavak pótlása; kontextus alapján szójelentések azonosítása; képek szövegekhez kapcsolása; kreatív írás saját élmények nyomán; portfólió készítése, bővítése; kreatív írás más szövegek nyomán; kreatív-produktív szövegelemző feladatok; nézőpontváltásos szövegalkotás; szómeghatározás; többféle értelmezési lehetőség mérlegelése; szójelentéssel kapcsolatos feladatok, jelentéskitalálás kontextus alapján

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Művek, szövegek:

- A tízparancsolat (Mózes II. könyvéből)
- Kosztolányi Dezső: A Vörös ökör (Esti Kornél, 2. fejezet)

Néhány mű az alábbiak közül:

- Bruno Bettelheim: A mese büvölete és a bontakozó gyermeki lélek (részlet)
- Kultúrtörténeti, néprajzi és irodalmi ismeretterjesztő szövegek, publicisztikai szövegek

Film:

- David Fincher: Harcosok klubja

Tartalmak, fogalmak:

beavatás, rítus; szövegösszetartó erő; szabály, törvény, parancs; interjú; novella; név és megszólítás

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. A beavatás rítusa (5 óra)
2. Felnőtté válás (4 óra)
3. Emlékek, hatások, nevek (2 óra)
4. Szövegértési feladatlap (1 óra)

6./ Alternatív megoldások (képességfókusz-váltás)

Kapcsolódó kereszttantervi modulok: Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra; Hon- és népismeret; Énkép, önismeret; Testi és lelki egészség; Felkészülés a felnőtt lét szerepeire

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Ember és társadalom; Művészetek: rajz és vizuális kultúra, médiaismeret

7./ Követelmények: a szövegértés és szövegalkotás fejlődése különösen az értekező és a visszaemlékező-szubjektív közlésfajtáknál; saját élmények megfogalmazásának fejlődése; a novellaértés és -elemzés fejlődése; kooperáció a munkavégzés során

7. Sikerek és kudarcok

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 9. évfolyam 7. fejezet: Sikerek és kudarcok

Javasolt óraszám: 11 óra

Javasolt modulszám: 2 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: Az egyéni életút formálása; sikerek és kudarcok; az egyén felelőssége saját sorsának alakulásában

Poétikai fókusz: A művészet mint önértelmezés; prózai epikus művek legfontosabb poétikai elemeinek azonosítása (idő, tér, ok-okozat, társadalmi tér, személyiség, jellem, elbeszélő, nézőpont), filmek legfontosabb poétikai elemeinek azonosítása

Szövegértési fókusz: Értelmező hangos olvasás; néma olvasás; szépirodalmi és mozgóképi szövegek megértése, irányított novellaelemzés, álló és mozgóképekből nyerhető információk azonosítása és értelmezése

Szövegalkotási fókusz: Kreatív írás; reflexiók írása, elbeszélő szövegek írása

3./Ajánlott tevékenységek: novellaelemzés megadott szempontokkal, történetformálás rövid szöveg alapján, történetformálás kép és rövid szöveg összekapcsolásával, információkeresés szépirodalmi szövegből, elbeszélő szöveg írása szempontváltással, kifejeleti jóslat írása, szavak azonosítása jelentés és kontextus alapján, véleménykifejező szöveg írása, szöveg hiányának pótlása kontextus alapján, versszöveg intonációs jelölése, versmondás elemzése-értelmezése, írott és hangzó versszöveg összehasonlítása, történet transzformálása térben és időben, elbeszélő és beszélő azonosítása novellában, a történet idejének azonosítása kontextus és előismeretek mozgósításával, szövegek összehasonlítása, előzetes és ajánló írása, mozgó és állókép összehasonlítása, irányított filmelemzés

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Művek, szövegek:

- Dino Buzzati: Megszólítások
- Örkény István: Mit mond a hangszóró?; Egy szűrés tekintetű fiatalember

Néhány mű az alábbiak közül:

- Bohumil Hrabal: Egy osztályismétlő emlékezései
- Örkény István: In memoriam dr. K. H. G.
- József Attila: Kész a leltár
- Tóth Krisztina: A tolltartó

Film:

- Stephen Daldry: *Billy Elliot*

Tartalmak, fogalmak:

megszólítás; életút, siker, kudarc, az életút önértelmezése; kulturális utalás, példázat; elbeszélő; filmelőzetes, -ismertető, állókép, mozgókép; tárgyi-társadalmi környezet és hős viszonya

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. Sorsok és sorsfordulók (7 óra)
2. Billy Elliot (4 óra)

6./ Alternatív megoldások (képességfókusz-váltás)

Kapcsolódó kereszttantervi modulok: Énkép, önismeret; Pályakép és pályaeépítés

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Ember és társadalom

7./ Követelmények: Fejlődés a néma és a hangos olvasásban, szövegértési kompetenciák fejlődése, epikus és filmi szövegek elemeinek azonosítása, próbálkozás az értelmezésre, portfólió készítése

8. Humor irodalomban és filmen

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 9. évfolyam 8. fejezet: Humor irodalomban és filmen

Javasolt óraszám: 10 óra

Javasolt modulszám: 2 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: Humor, komikum

Poétikai fókusz: Humoros műfajok és a humor válfajai

Szövegértési fókusz: Anekdoták, viccek, humoros versek, novellák humoreszkek, humor filmen

Szövegalkotási fókusz: Rövid, tömör fogalmazás, csattanó, a lényeg kifejezésére való törekvés, a hallgatóság szempontjának és a szöveg céljának érvényesítése a szövegalkotás során

3./Ajánlott tevékenységek: megfigyelés, elemzés, kreatív írás, filmelemzés; viccek elemzése, szójátékok elemzése, képi humor megfejtése, anekdoták írása, a célközönségnek megfelelő írás, irányított novellaelemzés, szöveg részleteinek sorrendbe állítása, szöveg kiegészítése, reflektálás novella- és filmértelmezésre, szavak jelentésének azonosítása kontextus és háttérismeretek alapján, irányított verselemzés, kifejező hangos olvasás, vers képi megjelenítése, filmjelenet-elemzés, képek megszólaltatása, irányított filmelemzés, a szöveg céljának azonosítása, filmajánló írása

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Művek, szövegek:

- Weöres Sándor: Majomország

Néhány mű az alábbiak közül:

- Cortazár: Az oroszlán és a dulimanó
- Cortazár: A keselyű és a dulimanó
- Rejtő Jenő: Pizkos Fred, a kapitány (részlet)
- Hajnóczy Péter: A hangya és a tücsök
- Weöres Sándor: Kisfiúk témáira
- Viccek

Film:

- Tímár Péter: Egészséges erotika

Tartalmak, fogalmak:

vicc, humor, szójáték, anekdota, adoma, átirat, parafrázis, részlet és teljes mű, ajánló, közönség, a szöveg célja és pozíciója

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. Vicc, novella, egyperces (6 óra)
2. Egészséges erotika (4 óra)

6./ Alternatív megoldások (képességfókusz-váltás)

Kapcsolódó kereszttantervi modulok: Önismeret

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Ember és társadalom

7./ Követelmények: Árnyaltabb kifejezésmód; a hangnemek és modalitások iráni figyelem és érzékenység javulása; a házi feladatok elvégzése; portfólió folytatása

10. évfolyam

1. Itthon vagyok: az egyén a hagyományban

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 10. évfolyam 1. fejezet: Itthon vagyok: az egyén a hagyományban

Javasolt óraszám: 15 óra

Javasolt modulszám: 7 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: Az identitás erősítése a mikro- és makrokörnyezetben, kulturális szocializáció

Poétikai fókusz: Ismeretterjesztő és szépirodalmi szövegek olvasása, a művelt köznyelv gyakorlása

Szövegértési fókusz: Értelmező hangos olvasás; néma olvasás; szépirodalmi szövegek megértése; információkereső és kritikai olvasás

Szövegalkotási fókusz: Szövegtömörítés, jegyzetkészítés, álláspontkifejtés, képaláírások, feliratok, tájékoztató szövegek készítése, kreatív szövegalkotási feladatok

3./Ajánlott tevékenységek: Szövegértési feladatok ellenőrző irányított kérdésekkel; rövid fogalmazások; portfólió készítése; történetmondás, beszámoló, vita; idegenvezetés; szövegek cselekményhátterének kikövetkeztetése és kreatív megalkotása, szereplők motivációjának azonosítása; családfa-készítés, családi történetek gyűjtése, lejegyzése, gyűjtőmunka; szövegek és gondolatmenetek irányított összehasonlítása; szövegtömörítés, lényegkiemelés; irányított szövegelemzés, irányított verselemzés; séta, kirándulás, túra

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Művek, szövegek:

- Vámos Miklós: Cédulák (részlet)
- Ady Endre: Sem utódja, sem boldog őse...

Néhány mű az alábbiak közül:

- Popper Péter: Önbeteljesítő jóslat (részlet)
- Siv Widerberg: Söderparti
- Siv Widerberg: Mónáéknál
- Csepeli György: A másik (részlet)
- Ingrid Sjöstrand: A felnőttek furcsák néha
- Moldova György: Maradj le nyugodtan!
- Lázár Ervin: A város megmentése
- Egon Fridell: A város (részlet)
- Weöres Sándor: Vasmegyei üdvözet
- Juhász Gyula: Vidék
- Bálint György: Egy kép alá (részlet)
- Szabó Zoltán: Szerelmes földrajz (részletek)
- Illyés Gyula: Ki a magyar? (részlet)
- Babits Mihály Hazám! – Az igazi ország
- Babits Mihály: Örökké ég a felhők mögött – Vallomás helyett hitvallás (részlet)
- Weöres Sándor: Az országhoz (részlet)
- Csoóri Sándor: Nomád napló (részlet)

- Márai Sándor: Verses könyv 1944-1945-ből – Ötvenhét
- Balázs Géza: Milyen lesz a netm@gy@r? (részlet)
- Kányádi Sándor: Játszva magyarul
- Részlet Petőfi Sándor naplójából: Pest, március 17. 1848.
- Orbán Ottó: Kis ország-blues
- Esterházy Péter: A lélek mérnöke (részlet)
- Illyés Gyula beszélgetése Tábori Pállal (részlet)
- Kolozsvári Grandpierre Emil: Magyar panoráma (részlet)
- Orbán Ottó: Európa (részlet)
- Ardó Zsuzsanna: Irodalmi bőségszaru (részletek)
- Kányádi Sándor: Magyar történelmi pillanatokra
- Tóth Krisztina: Kelet-európai triptichon
- Széchenyi István: Nagy magyar satíra (részlet)
- Arany János: Kozmopolita költészet (részlet)
- Popper Péter: Külső és belső fegyelem (részlet)
- Márai Sándor: Quartier Latin (részlet)
- Kosztolányi Dezső: Levél a könyvről (részletek)
- Juhász Gyula: Moziban
- Ismeretterjesztő szövegek

Tartalmak, fogalmak:

identitás; egyén, család, hagyomány, közösség; kulturális érték; település, falu, város, község, megye, világváros, táj, régió; nemzet, nemzetiség, kisebbség; haza, szellemi örökség; nyelvi változás; nemzeti jelkép, nemzeti ünnep; Európa és európaiság, történelmi emlékezet, közép-európaiság, kelet-európaiság, nemzeti és nemzetek feletti, keleti és nyugati civilizáció; kulturális intézmények, sajtó, a könyvkiadás, a könyvterjesztés intézményei, könyvtár, irodalmi emlékhely és múzeum, irodalmi honlapok, film, mozi színház

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. A család (1 óra)
2. A csoport (1 óra)
3. A település (2 óra)
4. A régió (2 óra)
5. Nemzeti örökség (3 óra)
6. Európai örökség (3 óra)
7. A művelődés intézményei és összefoglalás (3 óra)

6./ Alternatív megoldások (képeségfókusz-váltás)

Kapcsolódó kereszttantervi modulok: Hon- és népismeret, európai azonosságtudat, énkép, önismeret

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Ember és társadalom, társadalomismeret: jelenismeret

7./ Követelmények: Fejlődés a néma és a hangos olvasásban, a nyilvánosság előtti szereplésben; szövegértési kompetenciák fejlődése; portfólió készítése; kulturális intézményrendszer alapfokú ismerete, az egyszerű kulturális tájékozódás ismerete; egymásra vonatkozó vagy összevethető szövegek elemi szintű összevetése, problémák összekapcsolása; fejlődés a hétköznapi tapasztalatok és a mindennapi valóságismeret, valamint ismeretterjesztő és szépirodalmi szövegek egymásra vonatkoztatásának képességében

Magyar örökségünk – prózában

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 10. évfolyam 2. fejezet: Magyar örökségünk – prózában

Javasolt óraszám: 18 óra

Javasolt modulszám: 7 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: A nemzeti identitás néhány prózai alapszövege

Poétikai fókusz: A monda, a novella és a kisregény műfaja; epikus és történeti műfajok ismerete, értése, elemzése

Szövegértési fókusz: Értelmező hangos olvasás; párbeszéd szereplőket érzékeltető olvasása; néma olvasás; az értő olvasás tempójának javítása, szépirodalmi szövegek megértése; a cselekmény és téma elválasztása; szöveg és ábra összekapcsolása, diagram-értelmezés

Szövegalkotási fókusz: Szövegtömörítés, párbeszéd szöveg alkotása, levélírás, a szereplők gondolatainak megfogalmazása

3./Ajánlott tevékenységek: Szövegértési feladatok végzése ellenőrző irányított kérdésekkel; irányított viták; rövid fogalmazások írása; címadás, kreatív írás különféle műfajokban; elbeszélő művek közlészövegének azonosítása (szerző, elbeszélő, olvasó, közönség); régies szavak jelentésének megtalálása kontextus segítségével; elbeszélő szövegek értelmezése irányító feladatok segítségével; szereplők gondolatainak és motivációjának azonosítása vagy kitalálása, a szereplők múltjának, jövőjének, hátterének kitalálása, illetve kikövetkeztetése; statisztikai adatok, grafikonok, térképek értelmezése; projektmunka

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Művek, szövegek:

- A fehér ló mondája (A Képes Krónika nyomán)
- Jókai Mór: Egy bál
- Mikszáth Kálmán: Huszár a teknőben
- Móricz Zsigmond: Kis Samu Jóska
- Ottlik Géza: Iskola a határon (részletek)
- Örkény István: Tóték (kisregény)

Néhány mű az alábbiak közül:

- Örkény István: Egyperces novellák: Nézzünk bizakodva a jövőbe!; Az utolsó meggy
- Irodalomtudományi, szociológiai és történeti ismeretterjesztő szövegek, történeti források, esszé-részletek, slágerszövegek

Tartalmak, fogalmak:

monda, legenda, történeti monda; a közlésfolyamat a közlészöveg elemei, a párbeszéd; elbeszélés, kisregény; abszurd, irónia; karakterológia, szociológiai felmérés

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. Belépő felmérés, A fehér ló mondája (2 óra)
2. Kétféle huszár-kép Jókai Mór és Mikszáth Kálmán elbeszélésében (2 óra)
3. Ellenség vagy testvér? – Móricz Zsigmond: Kis Samu Jóska (2 óra)
4. A zsarnoki rend hatalmában – Ottlik Géza: Iskola a határon – részletek (2 óra)
5. Örkény István: Tóték, Egypercesek (7 óra)

6. Nemzetkarakterológia (2 óra)
2. Kilépő felmérés, értékelés (1 óra)

6./ Alternatív megoldások (képességfókusz-váltás)

Kapcsolódó kereszttantervi modulok: Hon- és népismeret, Európai azonosságtudat, Énkép, önismeret

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Ember és társadalom

7./ Követelmények: Egyénileg mérhető fejlődés az értő néma és hangos olvasás területén; projektmunka végzése; epikus művek legfontosabb elemeinek azonosítása és értelmezése; szereplők motivációjának és személyiségének felépítése és értelmezése; a hangnem azonosítása és értelmezése epikus művekben; egyszerű történeti források, grafikonok, táblázatok, statisztikák elemi értése és próbálkozás az értelmezésre

Apró versek (Lírai örökségünkből)

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 10. évfolyam 3. fejezet: Apró versek (Lírai örökségünkből)

Javasolt óraszám: 13 óra

Javasolt modulszám: 12 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: A magyar irodalmi kánon lírai alapszövegei

Poétikai fókusz: Rövid versek (epigramma, haiku, egysoros, dal stb.) értelmezése, a versformák jelentősége, a rím és a ritmus, a metaforikus jelentés

Szövegértési fókusz: Értelmező hangos olvasás; néma olvasás; a versbeszéd megértése; átvitt értelem azonosítása; az evokáció jelentéshordozó szerepének bemutatása

Szövegalkotási fókusz: Versekről való beszéd és írás, szövegtömörítés, rövid és metaforikus szövegek kibontása

3./Ajánlott tevékenységek: Szövegértési feladatok ellenőrző irányított kérdésekkel, rövid fogalmazások; illusztrálás, antológia-készítés, szövegkiegészítés, irányított és önálló verselemzés; kreatív írás: versírás; kulturális tudás játékos bővítése, műveltségi játékok és feladatok megoldása

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Művek, szövegek:

- Balassi Bálint: Fulviáról
- Zrínyi Miklós: Befed ez a kék ég...
- Csokonai Vitéz Mihály: Az esküvés
- Kölcsey Ferenc: Huszt
- Petőfi Sándor: Felhők (részletek)
- Arany János: Sejtelem
- Ady Endre: A Tisza-parton
- Babits Mihály: Húnyt szemmel
- Kosztolányi Dezső: Őszi reggeli
- Kosztolányi Dezső: Októberi táj
- József Attila: Születésnapomra
- Radnóti Miklós: Razglednicák
- Weöres Sándor: A teljesség felé (részletek)

Néhány mű az alábbiak közül:

- Radnóti Miklós: Röviden
- Sík Sándor: Az olvasás művészete (részlet)
- József Attila: Curriculum vitae (részlet)
- József Attila: Tiszta szívvel
- Radnóti Miklós: Cartes postales
- Weöres Sándor: Egysoros versek; Egyszavas versek; Magyar etűdök (részletek)
- Irodalomtudományi szövegek

Tartalmak, fogalmak:

kánon, irodalmi kánon, nemzeti örökség, kulturális emlékezet; versforma, rím, ritmus, rímképlet, verslábak, a versforma és a zeneiség jelentősége a szöveg jelentésében és hatásában; reformkor; emlékkönyv-vers, epigrama, a műfaj szerepe a vers jelentésében; a megszemélyesítés, a metafora és a hasonlat, a kép jelentősége a vers jelentésében; szó szerinti és átvitt értelmű jelentés; felidézés, rájátszás, utánzása, plágium, evokáció; haiku; idill; aforizma; irodalmi emlékhely

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. Nemzeti örökség – irodalmi kánon (1 óra)
2. A régi magyar irodalomból (1 óra)
3. A reformkor irodalmából (1 óra)
4. Petőfi és Arany költői képei (1 óra)
5. A modern magyar líra kezdetei (1 óra)
6. Kosztolányi őszi versei (1 óra)
7. József Attila: Születésnapomra (1 óra)
8. Radnóti Miklós apró versiből (1 óra)
9. Weöres Sándor verseiből (1 óra)
10. Vers, zene, játék – kiegészítő modul* (1 óra)
11. Magyar haiku-költészet – kiegészítő modul* (1 óra)
12. Összefoglaló műveltségi vetélkedők (2 óra)

* A két kiegészítő modul óraszama felhasználható más modulokban.

6./ Alternatív megoldások (képességfókusz-váltás)

Kapcsolódó keresztntantervi modulok: Hon- és népismeret; Énkép, önismeret

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Ember és társadalom, etika, emberismeret, vizuális kultúra

7./ Követelmények: Differenciált követelmény: a fejezet kezdő és záró felmérőiben mért fejlődés a néma és a hangos olvasásban, szövegértésben, szövegalkotásban; a versalkotó tényezők azonosítása és kísérlet az értelmezésükre; a metaforikus jelentés megfejtésére tett kísérlet a pontos szövegolvasás jegyében

Korok, korstílusok

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 10. évfolyam 4. fejezet: Korok, korstílusok

Javasolt óraszám: 15 óra

Javasolt modulszám: 7 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: A fejezet célja, hogy a tanulók a kulturális-művészeti értékekhez egyfajta személyes viszonyt, pozitív attitűdöt, értékőrző magatartást alakítsanak ki, a magyar irodalom és a művészettörténet értékeit az európai kultúra részeként értelmezzék, és képesek legyenek alapvető tájékozódásra a művelődés történetében.

Poétikai fókusz: A mű keletkezési korának nyelvi-szemléleti következményei, történeti olvasat, a történeti és a jelenidejű (olvasói) horizont egyidejű érvényesítése

Szövegértési fókusz: Különböző korok verbális és vizuális információinak befogadása, feldolgozása és értékelése – különböző nyelvi, kulturális, társadalmi kontextusok és kódok megértésére tett kísérletek.

Szövegalkotási fókusz: Megszólalás különféle regiszterekben, a stílus jelentéshordozó szerepének kipróbálása, stílusjátékok, kilépés a saját kor és szubkultúra stílárís elvárásaiból.

3./ Ajánlott tevékenységek: projektmunka, portfólió készítése, képleírás, képelemzés, irányított szövegelemzés, régies szavak jelentésének kitalálása kontextusból; képek és szövegek együttes értelmezése, képek összehasonlítása, szövegek összehasonlítása; szöveg tagolása bekezdésekre; szöveg átírása más hangnemekbe, korszakokba és műfajokba; különböző műfajú képzőművészeti alkotások és különböző stílusok összehasonlítása; versolvasás és -mondás; irányított verselemzés; testbeszéd jeleinek azonosítása és értelmezése; strukturált vita, véleménynyilvánítás, a vélemény kidolgozása, alátámasztása, felkészülés vitában való részvételre;

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Művek, szövegek:

- Aiszóposz: A majom és a delfin
- Álmus első vezérről (Részlet Anonymus A magyarok tetteiről című könyvéből)
- Galeotto Marzio: A király csodaszerű tisztasága (részlet)
- Rákóczi Ferenc: Vallomások (részlet)
- Bessenyei György: Magyarország (részlet)
- Anton Pavlovics Csehov: Pipogya nő

Néhány mű az alábbiak közül:

- S. Varga Pál: Ezek tudnak valamit
- Kosztolányi Dezső: Majom (Zsivajgó természet – részlet)
- Robert Burns: Falusi kislány; A jó sör, ó
- Jules Verne: Párizs a XX. században – III. fejezet: Egy család, amely roppant gyakorlatias
- Charles Baudelaire: Az ember és a tenger
- Tóth Árpád: Hajnali szerenád
- Max Jakob: Igaz csoda
- Velemir Hlebnyikov: Röhögtető bűvige
- Burljuk – Krucsonih – Majakovszkij – Hlebnyikov: Pofon ütjük a közízlést (részlet)
- August Stramm: Kétségbeesve
- Szabó Lőrinc: Mérget! Revolver!

- Tristan Tzara: Hogyan írjunk dadaista verset (részlet)
- Louis Aragon: Mimózák
- Robert Desnos: Az utolsó vers
- Tandori Dezső: A damaszkuszi út
- Orbán Ottó: Oszt modern vagy posztmodern?
- Tamkó Sirató Károly: Egy üres karosszék
- Papp Tibor: egy forró karóra
- Irodalmi, történelmi, életmódtörténeti, kultúrtörténeti és művészettörténeti ismeretterjesztő szövegek

Képek:

- A bemutatott korstílusokat és stílusirányzatokat reprezentáló néhány alkotás

Tartalmak, fogalmak:

korszak, korstílus, stílusirányzat, stílustörténet; ember és művészet viszonya; antikvitás, görög művészet, római művészet; állatmese; életforma és építészet összefüggése; középkori művészet, román és gótikus stílus, ikon; reneszánsz, barokk, klasszicista művészet; röpirat, kiáltvány; romantika és realizmus; eklektika és szecesszió; impresszionizmus és szimbolizmus; avantgárd, kubizmus, futurizmus, expresszionizmus, konstruktivizmus, funkcionalizmus, dadaizmus, szürrealizmus; neoavantgárd; posztmodern,

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. Korszakok, stílusok – bevezetés (1 óra)
2. Az antikvitás és a középkor (2 óra)
3. Reneszánsz, barokk, klasszicizmus (3 óra)
4. Stílusok a 19. században és a 20. század elején (4 óra)
5. Az avantgárd (3 óra)
6. Neoavantgárd és posztmodern (1 óra)
7. Összefoglalás (1 óra)

6./ Alternatív megoldások (képességfókusz-váltás)

Kapcsolódó keresztntantervi modulok: Olvasott és írott szöveg megértése, vizuális információk feldolgozása, tanulási képesség fejlesztése, ítélőképesség, erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Hon- és népismeret; Európai örökségünk

7./ Követelmények: A diák a műalkotásban érzékeli az idő, a keletkezés korának sajátosságait, legyen képes alapvető stíláriis vonások felismerésére és gondolatok megfogalmazására a tanult művekről. Alkotómunkák, szóbeli beszámoló, projekt vagy portfólió készítése. Önálló képleírás vagy elemzés, rövid művészeti tárgyú szövegalkotási feladatok írása.

A szerelem élménye

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 10. évfolyam 5. fejezet: A szerelem élménye

Javasolt óraszám: 10 óra

Javasolt modulszám: 6 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: Az emberi érzésvilág gazdagsága, a szerelem és a szexualitás érzéseinek skálája; egy érzelm kulturális változatai és az érzelmek történetisége

Poétikai fókusz: Az érzelmkifejezés nyelve; a tragédia műfaja, a cselekmény és a jellemek összefüggése

Szövegértési fókusz: Értelmező hangos olvasás; néma olvasás – drámai szövegek olvasása; cselekmény és téma elválasztása; reflektálás az adott szövegre; globális megértés; a megértettek integrálása a meglévő tudásba; helyzetek eltérő jellemzőinek felismerése

Szövegalkotási fókusz: Cselekmény újraírása más nézőpontból; a cselekményben ki nem fejtett, rejtett történetek megírása; a szövegekhez kapcsolódó élmények spontán mozgósítása; érvek gyűjtése és megfogalmazása állításokhoz

3./Ajánlott tevékenységek: Dramatizálás; önállóan fogalmazott szövegek elmondása és írása; vita; történet alkotása kép alapján; vitakör; tudományos szöveg logikai kapcsolatainak azonosítása, a logikai szerkezetet biztosító elemek (névmások, kötőszók, ragok) azonosítása és értelmezése; beszélgetés; versszöveg és vallomás kontextusba helyezése, a versbeli beszédhelyzet azonosítása; felolvasószínház, történetfolytatás és –kiegészítés; kísérő írása; kreatív írás: műfajváltás, hangnembváltás, közléshelyzet-váltás;

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Művek, szövegek:

- Shakespeare: Romeo és Júlia

Néhány mű az alábbiak közül:

- Buda Béla: Szexualitás ma Magyarországon (részlet)
- Popper Péter: A boldog együttélés...
- Lux Elvira: Hűség, hűtlenség
- Radnóti Miklós: Kis nyelvtan
- Platón: A lakoma (részletek)
- Vörösmarty Mihály: Ábránd
- Sarkadi Imre Elveszett paradicsom (részletek)
- Irodalomtörténeti és pszichológiai ismeretterjesztő szövegek

Filmek:

- Néhány részlet a Romeo és Júliát feldolgozó filmek némelyikéből

Tartalmak, fogalmak:

giccs, közhely; romantika; dráma, tragédia, komédia, a drámai szerkezet, drámai idő, tér, cselekmény

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. Ráhangoló (1 óra)

2. Szerelem, szexualitás, házasság napjainkban (1 óra)
3. Én? Te? Mi? (1 óra)
4. Romantikus szerelem Vörösmarty: Ábránd (1 óra)
5. Megmenthet-e a szerelem? – Részlet Sarkadi Imre Elveszett paradicsom c. drámájából (1 óra)
6. Tragédia és szerelem – Shakespeare: Romeo és Júlia (5 óra)

6./ Alternatív megoldások (képességfókusz-váltás)

Kapcsolódó keresztantervi modulok: Életpálya – építés; énkép, önismeret; szociális kompetenciák

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Ember és társadalom

7./ Követelmények: Fejlődés a drámai szövegek olvasásában; a vitakészség fejlődése; a szókincs bővülése; olvasott szöveg hangosítása; spontán vélemények megfogalmazása szóban; az olvasott szöveg kiegészítése írásban; a kreatív írás során teljes és a megadott műfajnak és beszédhelyzetnek megfelelő írásmű készítése

Az ember titkai

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 10. évfolyam 6. fejezet: Az ember titkai

Javasolt óraszám: 10 óra

Javasolt modulszám: 5 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: Az emberi lélek titkai: a születés, szülők és gyermekek, halál téma, az emberiség önismerete

Poétikai fókusz: Részletekbe bocsátkozó prózaolvasás: regény, novella, irodalmi önéletrajz; prózapoétikai szempontok

Szövegértési fókusz: Belső képalkotás; a passzív szókincs bővülése (ismeretlen, régi és ritkán használt szavak megértése szövegkörnyezetből); információk közötti kapcsolatok felfedezése megadott szempontok alapján

Szövegalkotási fókusz: Időrendi sorrend kialakítása szövegtömörítéskor; a szöveg struktúrájának vázlata; a szöveg kiegészítése; a szövegkohézió megteremtéséhez szükséges nyelvi eszközök tudatos használata

3./Ajánlott tevékenységek: Szövegértési feladatok irányított kérdésekkel, rövid fogalmazások saját élmények alapján és megszabott műfajban és terjedelemben szóban és írásban; szótári szócikk-olvasás; kreatív írás: megadott témájú és műfajú szövegek alkotása; a szöveg jelentésének vizsgálata a szöveghangulat összefüggésében; a tömegkommunikáció műfajainak kipróbálása; gondolkodástérkép készítése; szöveg átfogalmazása megadott szempont szerint; önreflexiós szövegek írása; irányított novellaelemzés és regényelemzés; folyamatábra készítése; reflektálás regényértelmezésekre

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Művek, szövegek:

- Örkény István: Nápolyi
- Radnóti Miklós: Ikkrek hava (részletek)
- Goethe: Vándor éji dala
- Ambrose Bierce: Bagoly-folyó
- Golding: A legyek ura

Néhány mű az alábbiak közül:

- Petőfi Sándor: Fiam születésére
- Erich Fromm: A szeretet művészete
- Radnóti Miklós: Negyedik ecloga
- Varró Dániel: Vándor éji dala
- Popper Péter: Egy illúzió halála – A csövek
- Irodalomtörténeti, nyelvészeti és történelmi témájú ismeretterjesztő szövegek
- Internetes honlapok, blogok szövegei

Filmek / Képek:

- Képek a titok és rejtély témájához
- Egy film vagy filmrészletek a Bagoly-folyó feldolgozásai közül
- Peter Brook: A legyek ura (a teljes film vagy filmrészletek)

Tartalmak, fogalmak:

Blog; gyermeknyelv; a szöveg hangulata és jelentése; a szöveg jelentése a pragmatikai tényezők függvényében; elbeszélő művek alapvető poétikai elemei: tér, idő, cselekmény, szereplők, előzmény, elbeszélő, előtér-háttér, motívumok, kulturális utalások, stílus; értelmezési lehetőségek, a többrétegű – többjelentésű műalkotás;

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. Titokfejtés (1 óra)
2. A születés titkai (1 óra)
3. Családi titkok (2 óra)
4. A halál titkai (2 óra)
5. Az emberi lélek titkai – Egy bűnbeesés története (4 óra)

6./ Alternatív megoldások (képességfókusz-váltás)

Kapcsolódó kereszttantervi modulok: Európai azonosságtudat, énkép, önismeret, emberismeret

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Ember és társadalom, társadalomismeret: jelenismeret

7./ Követelmények: Fejlődés a néma és a hangos olvasásban; gesztusok megértése képzőművészeti alkotásokban; a szövegből hiányzó információk megtalálása, szöveg kiegészítése; a szabatos nyelvhasználat és a szókincs bővülése

Mai Magyarország – mai magyar irodalom

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 10. évfolyam 7. fejezet: Mai Magyarország – mai magyar irodalom

Javasolt óraszám: 10 óra

Javasolt modulszám: 4 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: A közelmúlt és a jelen társadalmi és szellemi problémái, jelenségei; a mai magyar demokrácia; a posztmodern világ

Poétikai fókusz: A mai irodalom nyelvi jelenségei, a nyelvi rétegek összecsúsítása; fikciós és nem-fikciós szövegek

Szövegértési fókusz: Nyelvi eszközök és jelentés összefüggéseinek felismerése; jogi, nem fikciós narratív és irodalmi szövegek; a szövegekben kifejezett értékek és magatartásformák felismerése és reflektálása

Szövegalkotási fókusz: Kreatív szövegalkotási feladatok; elbeszélő és polemizáló szövegek alkotása

3./Ajánlott tevékenységek: Szövegelemzés, beszélgetés, vita, társadalmi jelenségek megfigyelése, problémák leírása és azonosítása; információgyűjtés könyvtárban, lexikonban, interneten, a hétköznapi életben; projektmunka; jogi szöveg olvasása és elemzése; riportszövegek elemzése; jogi szövegek és élethelyzetek összekapcsolása; kifejeleti jóslás készítése szakaszos olvasással; irányított novella- és verselemzés;

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Művek, szövegek:

A Magyar Köztársaság alkotmánya – XII. fejezet: Alapvető jogok és kötelességek (részletek)

Néhány mű az alábbiak közül:

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (részletek)

Juhász Júlia: Találkoztam boldoguló cigányokkal is (részletek)

Tar Sándor: Boldog karácsonyt

Parti Nagy Lajos: Fröcskös

Kányádi Sándor: Vannak vidékek (Előhang)

Petri György: Mosoly

Tartalmak, fogalmak:

Posztmodern világ, posztmodern jelenségek; demokrácia, demokratikus intézmények, lehetőségek, korlátok; nyitott társadalom; társadalom, szociokultúrák; vita, vitakultúra, érv, vélemény, tény; szójáték; szociográfia, szociografikus megközelítés; szolidaritás és felelősség; személyiség

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. A posztmodern világ – posztmodern művészet (2 óra)
2. A mai magyar társadalom, a nyitott társadalom (3 óra)
3. A társadalom szegényei, társadalmi feszültségek (3 óra)
4. Az egyéniség korunkban (2 óra)

6./ Alternatív megoldások (képességfókusz-váltás)

Kapcsolódó keresztntantervi modulok: Felkészülés a felnőtt lét szerepeire

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Társadalomismeret: jelenismeret

7./ Követelmények: Kritikai gondolkodás; előítéletek felismerése, azonosítása; problémafelismerés; kísérlet hétköznapi jelenségek értelmező reflektálására

Szövegek, amelyek közt el kell igazodnunk

1./ A fejezet alapadatai

A fejezet helye és címe: 10. évfolyam 8. fejezet: Szövegek, amelyek közt el kell igazodnunk

Javasolt óraszám: 10 óra

Javasolt modulszám: 3 modul

2./ Képességfejlesztési fókuszok

Tematikus fókusz: Az identitás erősítése a mikro- és makrokörnyezetben, kulturális és életviteli szocializáció

Poétikai fókusz: A felelős állampolgári létezéshez szükséges hétköznapi szövegek ismerete, köznapi, ismeretterjesztő és szépirodalmi szövegek olvasása, a hétköznapi szövegek megjelenése a szépirodalomban, a művelt köznyelv gyakorlása

Szövegértési fókusz: Értelmező hangos olvasás; néma olvasás; köznapi és szépirodalmi szövegek megértése; információkereső és kritikai olvasás

Szövegalkotási fókusz: Érthető, a szerző céljait és szándékait kifejező írásművek készítése, a szöveg céljának érvényesítése a szövegalkotás során

3./Ajánlott tevékenységek: Szövegtömörítés, táblázatolvasás, álláspontkifejtés, önálló beszámoló, tájékoztató szövegek készítése, kreatív szövegalkotási feladatok, hétköznapi szövegek alkotása; szövegértési feladatok ellenőrző irányított kérdésekkel, rövid fogalmazások, hétköznapi szövegműfajok alkotása, magánlevél és hivatalos levél írása; projektmunka: kirándulási terv készítése; internetes információszerezés;

4./ Ismeretek, tananyagtartalmak

Néhány mű az alábbiak közül:

- Anton Pavlovics Csehov: A panaszkönyv
- Örkény István: Mi mindent kell tudni
- Mikszáth Kálmán: Huszár műterme
- Örkény István: Játékszabályok
- Czakó Gábor: Igazolás
- Lázár Ervin: Pávárbevezés
- Petőfi Sándor levele Arany Jánoshoz
- Tájéleíró, ismertető szövegek, adattárak, statisztikák, publicisztikai írások, hivatalos iratok

Képek:

- Képek Magyarország tájairól, nevezetességeiről, épületeiről

Tartalmak, fogalmak:

a természeti és a kulturális környezet értelmezése, értékeinek felismerése; programterv, költségvetési terv; megrendelő levél, hivatalos levél, kérvény, meghívó, önéletrajz; írásbeliség és szóbeliség; az egészség szellemi, lelki és testi összetevői; meghívó, önéletrajz, adatlap, magánlevél, hivatalos levél, használati utasítás, terméktájékoztató

5./ Modulok: a fejezet részegységei, a modulok feldolgozási sorrendje (cím és a feldolgozáshoz ajánlott óraszám):

1. Szervezzünk kirándulást! (3 óra)
2. Hétköznapi szövegek a szépirodalomban (3 óra)
3. Tanuljunk fogalmazni (4 óra)

6./ Alternatív megoldások (kéességfókusz-váltás)

Kapcsolódó kereszttantervi modulok: Hon- és népismeret; Énkép, önismeret

Más műveltségterületi kapcsolódási lehetőségek: Ember és társadalom; Társadalomismeret: jelenismeret

7./ Követelmények: Fejlődés a néma és a hangos olvasásban, a nyilvánosság előtti szereplésben; a munkavállaláshoz, munkavégzéshez, az állampolgári léthez és a hétköznapi élethez szükséges egyszerűbb szövegek értése és alkotása